

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการให้ความหมายและเพื่อบรรยายคุณภาพชีวิตของแรงงานสตรีลาวตามประสบการณ์ ประกอบด้วย คุณภาพชีวิต 6 ด้าน คือ ด้านสุขภาพ ด้านชีวิตครอบครัว ด้านชีวิตการทำงาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านชีวิตในชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แบบโคไลซ์ซี ซึ่งในบทนี้ประกอบด้วย การสรุป การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

ผู้ร่วมวิจัยในครั้งนี้ เป็นแรงงานสตรีลาวที่ทำงานทำที่นอน ในหมู่บ้านท่ามะเฟือง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย จำนวน 12 คน อายุระหว่าง 19-44 ปี ทุกคนนับถือศาสนาพุทธ และมีสถานภาพสมรสคู่ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ระยะเวลาทำงานนานที่สุด 9 ปี น้อยที่สุด 3 เดือน

แรงงานสตรีลาวให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่า เป็นความสุขสบายทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ สังคม และความพึงพอใจในชีวิต ภายใต้สถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ พบว่าองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความสุขสบายในชีวิตของแรงงานสตรีลาว โดยเรียงจากองค์ประกอบที่ทำให้มีคุณภาพชีวิตจากมากไปหาน้อยดังนี้ ความสุขในครอบครัวที่เกิดจากการมีเงิน ครอบครัวมีอยู่มีกิน ครอบครัวอบอุ่นไม่แยกกันอยู่ ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน สุขภาพแข็งแรงไม่เจ็บป่วย รวมถึงการมีบ้านที่มั่นคง มีรถ มีเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

คุณภาพชีวิตตามการรับรู้จากประสบการณ์ทั้ง 6 ด้านของแรงงานสตรีลาวมีประเด็นหลักๆดังนี้

1.1 คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของแรงงานสตรีลาว ประกอบด้วยด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งสรุปผลการศึกษได้ดังนี้

1.1.1 สุขภาพกาย แรงงานสตรีลาวรับรู้ว่าคุณภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงมีความสำคัญ และการดูแลตนเองที่ถูกต้องเหมาะสม จะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี การดูแลตนเองเพื่อให้มีสุขภาพแข็งแรง แรงงานสตรีลาวรับรู้ว่าจะต้องรับประทานอาหารที่สะอาดและมีประโยชน์ ออก

กำลังกาย แต่หลายคนยังไม่สามารถปฏิบัติได้ ยังรับรู้เกี่ยวกับอันตรายของโรคที่เกิดขึ้นในสตรีน้อย มีการดื่มสุราเพื่อความสุขและเพิ่มความอยากอาหาร รวมทั้งมีการดื่มเครื่องดื่มชูกำลังเพื่อเสริมแรงในการทำงาน และรับรู้ว่าการนอนเต็มอิ่มทำให้มีแรงในการทำงาน การดูแลตนเองเพื่อป้องกันความเจ็บป่วยจากการทำงาน แรงงานสตรีลาวจะป้องกันอันตรายโดยอาศัยภูมิปัญญาของตนเองที่มีอยู่ปฏิบัติกันมา และเมื่อมีอาการเจ็บป่วย จะดูแลตนเองโดยการสังเกตอาการ ควบคู่กับ การพักผ่อน และการบิบนวด การซื้อยากินเอง และเมื่อมีอาการรุนแรงจะรักษากับแพทย์แผนปัจจุบัน

1.1.2 สุขภาพจิต แรงงานสตรีลาวรับรู้ว่าจะตนเองทำงานอยู่ในประเทศไทย อย่างสุขปนทุกข์ และอยากมีชีวิตที่ดีกว่านี้ แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่รู้สึกภูมิใจที่ได้ทำเพื่อลูกและครอบครัว และเมื่อมีความเครียดก็พยายามทำให้สบายและหาคนปรึกษา

1.2 คุณภาพชีวิตการทำงาน แรงงานสตรีลาวทุกคนต่างรู้ว่า งานที่ทำเป็นงานที่ไม่มั่นคง และอาจก่อให้เกิดความเจ็บป่วยจากการทำงานได้ โดยเฉพาะการเจ็บป่วยจากฝุ่นละอองนุ่น ไฟไหม้ หรือทำทางในการทำงาน ถึงแม้ว่าแรงงานสตรีลาวจะรับรู้ว่าจะงานที่ทำเสี่ยงอันตรายแค่ไหน แต่ก็เป็งานที่สร้างรายได้ให้แรงงานเหล่านี้ มีเงินใช้จ่าย และส่งกลับบ้าน หลายคนจึงพึงพอใจกับงานที่ทำอยู่ทั้งที่รับรู้ว่าจะเสี่ยงอันตราย และสิ่งที่ทำให้แรงงานสตรีลาวประทับใจคือ นายจ้างและเพื่อนร่วมงานถึงแม้จะต่างคนต่างอยู่ แต่ก็ช่วยเหลือพึ่งพากันได้ เมื่อจำเป็น

1.3 คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่ที่อพยพเข้ามาทำงาน จะมาเป็นครอบครัวประกอบด้วย สามี ภรรยา บางครอบครัวมีลูกมาด้วย การใช้ชีวิตในต่างแดน ครอบครัวจึงเป็นแหล่งสนับสนุนและให้กำลังใจที่สำคัญของแรงงาน สำหรับแรงงานที่ไม่ได้นำลูกมาด้วย หลายคนรับรู้ว่าจะตนเองยังไม่ได้ทำหน้าที่แม่ได้ดีเท่าที่ควร เพราะปล่อยให้ลูกอยู่ที่สปป.ลาวกับญาติ บางคนอยู่ตามลำพัง ทำให้แรงงานสตรีลาวคิดอยู่เสมอว่าตนเองไม่ได้ทำหน้าที่มารดาได้อย่างสมบูรณ์

1.4 คุณภาพชีวิตในชุมชน การที่คนไทยอีสานและคนลาวมีสังคม วัฒนธรรม ตลอดจนภาษาที่คล้ายคลึงกัน ทำให้แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่สามารถปรับตัวเข้ากับคนไทยในชุมชนได้ในระดับหนึ่ง แต่ก็ไม่สามารถผสมกลมกลืนแรงงานสตรีลาวในสังคมไทยได้ เพราะความรู้สึกกลัว ๆ แล้ว แรงงานสตรีลาวยังรับรู้ว่าจะตนเองเป็นคนแปลกแยกจากคนไทยในชุมชน และกลัวว่าจะไม่ได้รับการยอมรับจากคนไทยในชุมชน

1.5 คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่มีรายได้ไม่ค้อยเพียงพอ หาเงินได้ไม่พอใช้ เพราะต้องใช้จ่ายเงินในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น ค่าอาหารในแต่ละวัน และแรงงานทุกคนมีหนี้สินจากการทำบัตรแรงงานต่างด้าวกับนายจ้าง ซึ่งต้องใช้คืนโดยหักจากรายได้ตามที่ตกลงกับนายจ้าง เมื่อเงินไม่เพียงพอใช้จ่าย แรงงานสตรีลาวมีแหล่งให้ความช่วยเหลือคือนายจ้าง โดยนายจ้างให้ยืมก่อนผ่อนใช้คืนทีหลังโดยไม่คิดดอกเบี้ย

1.6 คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ แรงงานส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในห้องพักภายในโรงงาน ซึ่งมีสภาพแออัดและมีฝุ่นละอองจำนวนมาก มีห้องน้ำรวม ส่วนใหญ่มีสภาพชำรุดทรุดโทรม แรงงานส่วนใหญ่ไม่พึงพอใจกับสภาพที่อยู่อาศัยแต่จำใจต้องอยู่ เพราะไม่มีทางเลือกที่ดีกว่านี้ การจัดการแรงงานต่างด้าวของรัฐที่เป็นระบบ การได้รับความช่วยเหลือจากนายจ้างและการคมนาคมที่สะดวกสบาย ทำให้แรงงานสตรีลาวสามารถเข้าถึงบริการทางด้านสุขภาพเมื่อเจ็บป่วยได้อย่างสะดวก และหลายคนพึงพอใจกับบริการที่ได้รับ

2. การอภิปรายผลการวิจัย

2.1 ความหมายของคุณภาพชีวิต

การศึกษาครั้งนี้ แรงงานสตรีลาวให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่า เป็นความสุขสบายทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ สังคม และความพึงพอใจในชีวิต ภายใต้สถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ พบว่าองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความสุขสบายในชีวิตของแรงงานสตรีลาวโดยเรียงจากองค์ประกอบที่ทำให้มีคุณภาพชีวิตจากมากไปหาน้อยดังนี้ ความสุขในครอบครัวที่เกิดจากการมีเงิน ครอบครัวมีอยู่มีกิน ครอบครัวอบอุ่นไม่แยกกันอยู่ ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน สุขภาพแข็งแรงไม่เจ็บป่วย รวมถึงการมีบ้านที่มั่นคง มีรถ มีเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ สอดคล้องกับการให้ความหมายของคุณภาพชีวิต ขององค์การอนามัยโลกและแคมป์เบลล์ ที่ว่าคุณภาพชีวิตเป็นการรับรู้เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ที่เป็นเจ้าของชีวิต ภายใต้บริบททางสังคมวัฒนธรรมและระบบการให้คุณค่าทางสังคม เน้นเป็นพิเศษที่ความสุข และความพึงพอใจในชีวิตที่แต่ละคนเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่ กับสถานการณ์ที่เขาอยากให้เป็นหรือคาดหวัง ผลที่ได้จะเป็นความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ มีความสุขหรือไม่มีความสุข เป็นการตัดสินของแต่ละบุคคล (WHOQOL, 1994a; Cambell, 1976)

2.2 คุณภาพชีวิตแรงงานสตรีลาว

2.2.1 คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่ รับรู้ถึงการรับประทานอาหารที่สะอาดและมีประโยชน์ทำให้สุขภาพแข็งแรง แต่บางส่วนยังรับประทานอาหารไม่ถูกต้อง โดยรับประทานอาหารที่ไม่มีคุณค่าสารอาหาร การดื่มกาแฟ ดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง การดื่มสุราเพื่อความสุข และเพิ่มความอยากอาหาร โดยแรงงานสตรีลาวกลุ่มนี้เชื่อว่า การดื่มเครื่องดื่มเหล่านี้ ทำให้มีแรงในการทำงาน ซึ่งการเลือกรับประทานหรือดื่มเครื่องดื่มเหล่านี้ จะขึ้นอยู่กับสถานทางเศรษฐกิจของตนเองในขณะนั้น ผลการศึกษาครั้งนี้เรื่องการรับรู้ว่าอาหารมีความสำคัญต่อสุขภาพสอดคล้องกับ

การศึกษาของ รจนา วรวิทย์ศรางกูร (2547) ชลดา คล้ายคลึง (2545) เสาวภาค มาแสงชัย (2542) ศศิกันต์ เฟื่องพาศ (2541)

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่า แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการพักผ่อนและคิดว่าการนอนเต็มอิ่มทำให้มีแรงทำงาน ทำงานได้มาก ไม่เหนื่อยง่าย ไม่วังเวยวัน โดยแรงงานส่วนใหญ่จะเข้านอนตั้งแต่หัวค่ำและตื่นแต่เช้า เพื่อให้มีการนอนหลับพักผ่อนอย่างเพียงพอ สอดคล้องกับการศึกษาของรจนา วรวิทย์ศรางกูร (2547) ที่พบว่า คนทำงานกวาดถนนมักให้ความสำคัญกับการนอนหลับพักผ่อน ในประเด็นการออกกำลังกายผลการศึกษาพบว่า แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่รับรู้ถึงประโยชน์ของการออกกำลังกาย แต่ไม่มีเวลาปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะแรงงานสตรีลาวให้ความสำคัญกับการทำงานหาเงินมากกว่าการออกกำลังกาย ดังจะเห็นได้จาก ถ้าวันไหนมีงานทำตอนเช้า แรงงานสตรีลาวจะไม่ออกกำลังกายแต่จะเลือกทำงานก่อน และบางส่วนบอกว่าการทำงานในแต่ละวันก็เหนื่อยแล้ว ซึ่งประเด็นการศึกษาที่ค้นพบนี้สอดคล้องกับการศึกษาของชลดา คล้ายคลึง (2545) สุกาญญา กลิ่นถ่อศีล (2543) ศศิกันต์ เฟื่องพาศ (2541) ที่พบว่าแรงงานไม่มีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอและถูกวิธี

นอกจากนี้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่า แรงงานสตรีลาวทุกคนรับรู้ถึงความเสี่ยงจากการทำงานและป้องกันอันตรายที่เกิดขึ้นตามภูมิปัญญาของตนเอง เช่น การหาผ้ามาปิดจมูก การช่วยกันระวังไม่ให้เกิดไฟไหม้ ระวังอุบัติเหตุอื่น ๆ จากการทำงาน ซึ่งเป็นการป้องกันอันตรายจากการทำงานคล้ายกับแรงงานในกลุ่มอื่นๆที่ต้องอาศัยภูมิปัญญาตนเองเป็นหลัก ต้องระมัดระวังอันตรายจากการทำงานด้วยตนเองอยู่ตลอดเวลา (รจนา วรวิทย์ศรางกูร, 2547; จิราภรณ์ ตั้งกิตติภาภรณ์และคณะ, 2546; พันธุ์ วรรณบริบูรณ์, 2546; อรุณ จิรวัฒน์กุลและคณะ, 2538) การป้องกันอันตรายในกลุ่มแรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่ เป็นการป้องกันอันตรายด้วยวิธีที่เคยปฏิบัติกันมา และรับรู้ว่าการป้องกันฝุ่นละอองนุ่นโดยวิธีดังกล่าว เป็นการป้องกันที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพราะฝุ่นละอองนุ่นยังสามารถเข้าจมูกได้ แต่แรงงานสตรีลาวก็ยังไม่รู้ว่าจะป้องกันตนเองด้วยวิธีการใดที่ดีกว่านี้ เนื่องจากไม่เคยได้รับคำแนะนำในการป้องกันตนเองไม่ให้เจ็บป่วยจากการทำงานจากเจ้าหน้าที่ทั้งฝั่งไทยและสปป.ลาว

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่า อาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นกับแรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่ คือ มีอาการปวดหลัง ปวดเอว ปวดเมื่อยตามร่างกายจากการทำงาน เนื่องจากแรงงานสตรีลาวเร่งตนเองให้ทำงานให้ได้มากที่สุด เพื่อวันหน้าไม่มีงานทำ ทำให้นั่งทำงานติดต่อกันเป็นเวลา พักผ่อนระหว่างการทำงานน้อย ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้คล้ายกับการศึกษาของเกษราวัลณ์ นิลวรางกูร (2547) รจนา วรวิทย์ศรางกูร (2547) เบญจา จิรภัทรพิมลและคณะ (2544) และอรุณ จิรวัฒน์กุลและคณะ (2538) ที่พบว่า แรงงานในแต่ละกลุ่มมักมีอาการปวดเมื่อยตามร่างกายจากการทำงาน และผลการศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า แรงงานสตรีลาวบางรายมีอาการของระบบทางเดินหายใจ เช่น ไอมีเสมหะสีดำในตอนเช้า และตอนเย็น หายใจไม่สะดวกเพราะฝุ่นมาก ซึ่งจะเป็นในช่วงวันแรกที่เข้าทำงาน พอเริ่มทำงานได้ 2-3

วัน อาการก็จะเป็นปกติ และจะมีอาการอีกในวันแรกของการเริ่มทำงาน ซึ่งผลการศึกษาคล้ายกับกลุ่มอาการที่พบในแรงงานที่ทำงานในโรงงานทอผ้าของมาลี พงษ์โสภณ (2545)

ข้อค้นพบเกี่ยวกับการดูแลตนเองเมื่อเจ็บป่วย พบว่า แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่จะดูแลตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลาย เริ่มตั้งแต่ประเมินอาการเจ็บป่วยด้วยตนเองก่อน เมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อยๆ จะดูแลตนเองโดยการนอนพักผ่อน ซักยากินเอง การบีบนวด การดื่มน้ำอุ่น หรือทำหลายวิธีควบคู่กันไป แต่เมื่อเจ็บป่วยรุนแรงจะไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลหรือคลินิกใกล้บ้าน ซึ่งคล้ายกับการศึกษาในกลุ่มแรงงานกลุ่มอื่นๆ (รจนา วรวิทย์ศรางกูร, 2547; กฤตยา อาชวนิจกุล, 2546; เนาวรัตน์ พลายน้อย & ศุภวัลย์ พลายน้อย, 2542) ทั้งนี้เพราะการตัดสินใจไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลในแต่ละครั้งทำให้แรงงานสตรีลาวต้องเสียค่าใช้จ่าย เสียเวลาในการทำงานและสูญเสียรายได้ แรงงานสตรีลาวจะไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลก็ต่อเมื่อมีอาการรุนแรงที่ดูแลตนเองในเบื้องต้นแล้วไม่หาย

แรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่ยังมีความพึงพอใจในชีวิตไม่มาก อยู่อย่างสุขปนทุกข์ และแรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่อยากมีชีวิตที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ เมื่อมีความเครียดเกิดขึ้นจะหาวิธีการจัดการกับความเครียดที่เหมาะสมและสอดคล้องกับปัญหา โดยการหาคนปรึกษา ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ที่แรงงานประสบคือปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ คล้ายกับแรงงานกลุ่มอื่นๆ (รจนา วรวิทย์ศรางกูร, 2547; ชลดา คล้ายคลึง, 2545; สุกาญญา กลิ่นถือศีล, 2543; ศศิกันต์ เฟื่องพาศ, 2541) ประเด็นที่ค้นพบเพิ่มเติม คือ แรงงานสตรีลาวทุกคนรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ทำงานหาเลี้ยงครอบครัว สืบเนื่องจากลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมของคนลาวส่วนใหญ่ ผู้หญิงมีหน้าที่หลักคือดูแลภายในบ้าน ส่วนผู้ชายมีหน้าที่หลักในการหาเลี้ยงครอบครัว การที่แรงงานสตรีลาวเหล่านี้ได้เปลี่ยนบทบาทมามีส่วนในการหาเลี้ยงครอบครัวร่วมกับชาย ทำให้แรงงานสตรีลาวเหล่านี้ รู้สึกภาคภูมิใจและรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ที่สามารถทำงานหาเลี้ยงครอบครัวได้

2.2.2 คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน

ผลการศึกษาพบว่าแรงงานสตรีลาวมักประสบปัญหามีงานทำไม่แน่นอน ซึ่งเป็นปัญหาที่มีความคล้ายคลึงกับแรงงานหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มสตรีรับงานมาทำที่บ้าน กลุ่มแรงงานรับเหมาช่วง แรงงานต่างด้าวบางกลุ่ม เป็นต้น (ธีรพงษ์ ฐิริปาณิก, 2546; พันธ วรรณบริบูรณ์, 2546; สุคนธ์ แยกประยูร, 2546; บำเพ็ญจิต แสงชาติ, 2545; อังคณา เตชะโกเมนทร์, 2543; อรุณ จิรวัดนกุล และคณะ, 2538) เพราะปริมาณงานที่มีให้ทำ ขึ้นอยู่กับจำนวนที่นอนที่ลูกค้าสั่งซื้อ ซึ่งงานจะมีเข้ามามากในช่วงเทศกาลต่างๆ และไม่ค่อยมีงานในช่วงหน้าฝนเพราะที่นอนขายไม่ค่อยได้ โดยเฉลี่ย 1 ปีจะมีระยะเวลาทำงานประมาณ 7-8 เดือน

นอกจากนั้นแรงงานสตรีลาวยังทำงานในสภาพแวดล้อมที่เสี่ยงอันตราย จากฝุ่นละอองนุ่นที่ฟุ้งกระจายอยู่ตลอดเวลา ซึ่งนุ่นส่วนใหญ่เป็นนุ่นเก่าที่ใช้แล้ว จึงไม่ค่อยสะอาดและมีฝุ่นละอองมาก และการปั่นนุ่นเพื่อเตรียมสำหรับยัดที่นอนจะปั่นภายในโรงงานซึ่งมีสภาพอากาศที่ร้อน ยังทำให้เสี่ยงต่อการเกิดไฟไหม้ อีกทั้งท่าทางการทำงานของแรงงานสตรีลาวยังไม่เหมาะสม ซึ่งมีลักษณะที่ไม่แตกต่างจากแรงงานไทยที่ทำงานนอกระบบและแรงงานต่างด้าวกลุ่มอื่น ๆ (รจนา วรวิทย์ศรางกูร, 2547; กฤตยา อาชวนิจกุล, 2546; อีรพงษ์ ภูริปาณิก, 2546; เบ็ญจา จิรภัทรพิมลและคณะ, 2544; วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์และคณะ, 2540; อรุณ จิรวัฒน์กุลและคณะ, 2538) แต่ในประเด็นนี้ ถึงแม้แรงงานสตรีลาวจะรับรู้ถึงอันตรายจากการทำงาน แต่หลายคนก็ยังพึงพอใจกับงานที่ทำ ภูมิใจและเต็มใจทำงาน ยอมเสี่ยงสุขภาพเพื่อแลกกับเงิน เพราะหลายคนบอกว่า เป็นงานที่สุจริต ตนเองมีความรู้บ้าง คงหางานที่ดีกว่านี้ได้ยาก คล้ายกับการศึกษาในกลุ่มผู้ใช้แรงงานกลุ่มอื่น (ประมวล สุขกล่อม, 2547; รจนา วรวิทย์ศรางกูร, 2547; พันธุ์ วรรณบริบูรณ์, 2546; อรุณ จิรวัฒน์กุลและคณะ, 2538)

การศึกษาที่พบแตกต่างจากแรงงานต่างด้าวกลุ่มอื่น (มะลิวัลย์ เครือมณี, 2546; กฤตยา อาชวนิจกุลและคณะ, 2543 ; วันดี สันติวุฒิเมธี, 2541) คือ จะไม่พบปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศจากเพื่อนร่วมงานหรือนายจ้างในกลุ่มแรงงานสตรีลาว แต่ตรงกันข้ามนายจ้างจะเคารพในศักดิ์ศรี จะอยู่อย่างพี่น้องพึ่งพาอาศัยกัน เพราะแรงงานสตรีลาวบางส่วนเป็นญาติกับนายจ้าง และแรงงานสตรีลาวเป็นกลุ่มแรงงานหลักสำคัญในการทำงานที่นายจ้างต้องพึ่งพา

2.2.3 คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว ผลการศึกษาพบว่าแรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่รับรู้ว่าคุณภาพชีวิตของตนเองยังไม่ได้ทำหน้าที่ยังขาดอย่างสมบูรณ์ เพราะถึงแม้จะหาเงินให้ลูกและครอบครัวที่อยู่สปป.ลาวได้ใช้จ่าย แต่ตนเองก็ไม่ได้อยู่ดูแลลูกอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา ปลอมให้ลูกอยู่อย่างกำพร้า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของแรงงานย้ายถิ่นอื่น ๆ (กิตติชัย งามชัยพิสิฐ & พชร อังกูรทัตยรัตน์, 2546; ชัด ศรีสะอาด, 2545; อรุณ จิรวัฒน์กุลและคณะ, 2538) และข้อค้นพบเพิ่มเติมคือ แรงงานสตรีลาวมีครอบครัวเป็นแหล่งสนับสนุนและให้กำลังใจที่สำคัญในการทำงานอยู่ต่างแดน เพราะแรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่จะเข้ามาทำงานพร้อมกับสามี ซึ่งจะเป็นที่ปรึกษาและคอยให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และมีลูกเป็นแรงผลักดันที่สำคัญให้อดทนทำงานเพื่อให้ลูกมีชีวิตที่สุขสบาย

2.2.4 คุณภาพชีวิตในชุมชน ผลการศึกษาพบว่า แรงงานสตรีลาวรู้สึกแปลกแยกและกลัวการไม่ได้รับการยอมรับจากคนไทยในชุมชน เพราะรับรู้ว่าเป็นคนต่างถิ่นเข้ามาทำงาน ทำให้รู้สึกว่าตนเองไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน แต่เนื่องจากความคล้ายคลึงกันทางด้านประเพณี สังคม วัฒนธรรมระหว่างคนไทยกับคนลาว ทำให้แรงงานสตรีลาวไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องการปรับตัวเมื่ออาศัย

อยู่ในประเทศไทย และยังร่วมกิจกรรมกับคนไทยในชุมชนบ้างเป็นบางครั้ง ซึ่งแตกต่างจากผลการศึกษาในกลุ่มแรงงานต่างด้าวในกลุ่มประเทศอื่น เช่น จากพม่า ที่มีสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างกันพบว่าแรงงานต่างด้าวและคนไทยในพื้นที่จะต่างคนต่างอยู่ ความไม่เข้าใจภาษาซึ่งกันและกัน บางครั้งนำมาสู่ความขัดแย้งหรือข้อพิพาทระหว่างแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าวให้เห็นอยู่บ่อยๆ (ธีรพงษ์ ภูมิปาณิก, 2546; กฤตยา อาชวนิจกุลและคณะ, 2543; เนาวรัตน์ พลายน้อย & ศุภวัธย์ พลายน้อย, 2542)

2.2.5 คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ ผลการศึกษาพบว่าสอดคล้องกับการศึกษาอื่นคือ แรงงานสตรีลาวมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ หาเงินได้ไม่พอใช้ ซึ่งคล้ายกับแรงงานในกลุ่มอื่นๆ (พันธ์ วรรณบริบูรณ์, 2546; ยุวดี จันทะศิริ, 2546; สุภาพร ทองสุข, 2546; บำเพ็ญจิต แสงชาติ, 2545; เบ็ญจา จิรภัทรพิมลและคณะ, 2544; เนาวรัตน์ พลายน้อย & ศุภวัธย์ พลายน้อย, 2542; อรุณ จิรวัฒน์กุลและคณะ, 2538) เพราะแรงงานกลุ่มนี้ ถึงแม้บางวันจะมีรายได้มากแต่งานก็มิให้ทำไม่แน่นอน และต้องใช้จ่ายเงินในการครองชีพและส่งกลับบ้าน อีกทั้งแรงงานสตรีลาวทุกคนยืมเงินนายจ้างเพื่อจ่ายค่าขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวก่อน เงินรายได้ที่ได้จึงถูกหักใช้หนี้นายจ้าง ทำให้เหลือเงินรายได้น้อยลงไปอีก ข้อค้นพบเพิ่มเติม คือ แรงงานสตรีลาวจะมีนายจ้างเท่านั้นที่สามารถให้ความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาทางการเงิน เพราะแรงงานสตรีลาวส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำงาน ไม่ค่อยรู้จักใครในชุมชนที่พอจะขอความช่วยเหลือได้ เพื่อนแรงงานด้วยกันก็มิฐานะยากจน ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือเรื่องเงินได้ จึงมีนายจ้างเท่านั้นที่เป็นแหล่งพึ่งพา ซึ่งแตกต่างจากแรงงานกลุ่มอื่นๆ ที่จะยืมจากญาติ เพื่อนร่วมงาน กู้เงินนอกระบบ เล่นแชร์ ยืมจากนายจ้างเป็นส่วนน้อย (ยุวดี จันทะศิริ, 2546; สุภาพร ทองสุข, 2546; เบ็ญจา จิรภัทรพิมลและคณะ, 2544; อรุณ จิรวัฒน์กุลและคณะ, 2538)

2.2.6 คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ผลการศึกษานี้พบว่า สอดคล้องกับการศึกษาอื่นได้แก่ ด้านสภาพที่พักอาศัย ในประเด็นนี้ แรงงานสตรีลาวยังไม่พึงพอใจกับสภาพที่พักอาศัยแต่จำใจต้องอยู่ เนื่องจากสภาพที่พักอาศัยส่วนใหญ่ อยู่กันอย่างแออัดคับแคบ มีสภาพชำรุดทรุดโทรม ไม่สะอาดมีฝุ่นละอองฟุ้งกระจายภายในที่พัก ห้องน้ำห้องส้วมไม่เพียงพอ ซึ่งคล้ายกับผลการศึกษาในแรงงานกลุ่มอื่น (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2546; ศศิพร ตัชชนานุสรณ์, 2543; อรุณ จิรวัฒน์กุลและคณะ, 2538) แต่แตกต่างจากผลการศึกษาในแรงงานลาวอพยพของประมวล สุขกล่อม (2547) ที่พบว่าสภาพที่พักอาศัยของแรงงานลาวส่วนใหญ่มีสภาพดี ไม่แออัด ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษา

ดังกล่าวศึกษาในกลุ่มแรงงานที่ประกอบอาชีพที่แตกต่างจากการศึกษาในครั้งนี้ ทำให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน

สำหรับผลการศึกษาที่แตกต่างจากแรงงานต่างด้าวกลุ่มอื่น ๆ (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2546; เนาวรัตน์ พลายน้อย & ศุภวัลย์ พลายน้อย, 2542; อรุณ จิรวัฒน์กุลและคณะ, 2538) เช่น แรงงานจากพม่า คือ แรงงานสตรีสาวส่วนใหญ่ สามารถเข้าถึงบริการทางด้านสุขภาพเมื่อเจ็บป่วย โดยมีนายจ้างคอยให้ความช่วยเหลือ การคมนาคมสะดวกสบาย ทำให้เข้าถึงสถานบริการได้ง่าย และแรงงานสตรีลาวพึงพอใจกับบริการที่ได้รับ

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ด้านการปฏิบัติการพยาบาล

ผลการวิจัยที่พบว่า แรงงานสตรีสาวทำงานในสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย เช่น จากฝุ่นละอองจากนุ่น เสี่ยงต่อการเกิดไฟไหม้ ซึ่งอาจก่อให้เกิดโรคในระบบทางเดินหายใจและอุบัติเหตุตามมาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว มีการดูแลตนเองยังไม่เหมาะสม ด้านการป้องกันอันตรายจากการทำงาน การออกกำลังกาย การรับประทานอาหาร ทำทางการทำงานที่ไม่เหมาะสม ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเจ็บป่วยจากการทำงานหลายอย่าง ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ดังนั้น พยาบาลชุมชนที่ทำงานในพื้นที่ควรมีการทำงานเชิงรุกเพื่อเข้าถึงแรงงานกลุ่มนี้มากขึ้น วางแผนเพื่อส่งเสริมสุขภาพ เช่น กิจกรรมการออกกำลังกายที่ถูกต้อง วิธีการจัดการกับความเครียดที่เหมาะสม การป้องกันความเจ็บป่วยจากการทำงาน โดยการให้ข้อมูลข่าวสารทางด้านสุขภาพในการดูแลตนเองที่จำเป็นเพื่อให้แรงงานสตรีลาวมีสุขภาพที่แข็งแรงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมทั้งสิทธิต่างๆ ที่ควรจะได้รับในการใช้บัตร 30 บาท และควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เพื่อให้แรงงานได้รับสวัสดิการและได้รับการคุ้มครองสิทธิตามที่กฎหมายแรงงานกำหนด รวมทั้งควรกระตุ้นให้นายจ้างเห็นความสำคัญของการมีสุขภาพดีของแรงงานสตรีลาว

3.1.2 ด้านการศึกษาพยาบาล

จากผลการศึกษาพบว่า แรงงานสตรีลาวมีความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยจากการทำงาน โดยเฉพาะปัญหาโรคระบบทางเดินหายใจจากฝุ่นนุ่น การเจ็บป่วยจากทำทางการทำงานไม่เหมาะสม ปัญหาความเครียดที่เกิดจากการทำงาน ควรมีการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาพยาบาลมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันการเจ็บป่วยจากการทำงาน และการดูแลตนเองได้อย่างเหมาะสมเมื่อเกิดความเจ็บป่วยในกลุ่มวัยแรงงาน และควรมีการฝึกอบรมระยะสั้นหรือ

ระยะยาวให้พยาบาลที่ปฏิบัติงานในพื้นที่มีกลุ่มเสี่ยงซึ่งเป็นกลุ่มวัยแรงงาน ให้มีความรู้ความเข้าใจในโรคที่เกิดจากการทำงานเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งให้สามารถเฝ้าระวังการเกิดโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.3 ด้านการกำหนดนโยบาย

จากผลการวิจัยพบว่าแรงงานสตรีลาวยังต้องแบกรับภาระค่าขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวที่แพงเมื่อเทียบกับค่าแรงที่ได้รับและระยะเวลาที่เข้ามาทำงาน รัฐบาลไทยควรพิจารณาค่าขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวให้มีความเหมาะสมกับค่าตอบแทนที่แรงงานสตรีลาวได้รับและตามระยะเวลาที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย และควรมีการกำหนดนโยบายในระยะยาว ในการจัดการกับปัญหาแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยอย่างชัดเจน เพื่อให้แรงงานสตรีลาวได้ทำงานในประเทศไทยได้อย่างมีความมั่นคงไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบ และควรมีการประสานความร่วมมือกับสปป.ลาว เพื่อแก้ไขปัญหการว่างงานและส่งเสริมการทำงานภายในสปป.ลาว ทำให้ลดปัญหาที่เกิดขึ้นจากการอพยพเข้ามาทำงานของแรงงานลาวในประเทศไทย

จากผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานของแรงงานสตรีลาว ยังไม่เหมาะสม ที่อยู่อาศัยแออัดมีฝุ่นละอองมาก หน่วยงานที่รับผิดชอบควรกำหนดนโยบายและควบคุมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อคุ้มครองแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยอย่างจริงจัง และส่งเสริมให้แรงงานสตรีลาวมีสุขภาพดี ลดค่าใช้จ่ายที่รัฐบาลไทยต้องสูญเสียจากการให้บริการทางด้านสุขภาพแก่แรงงานสตรีลาวเมื่อเกิดการเจ็บป่วยขณะทำงานในประเทศไทย

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัย

3.2.1. ผลการวิจัยนี้ เป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตและการรับรู้คุณภาพชีวิตของแรงงานสตรีลาว ซึ่งควรมีการศึกษาเพื่อหาแนวทางหรือรูปแบบในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานสตรีลาว เพื่อให้กลุ่มแรงงานเหล่านี้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

3.2.2 จากงานวิจัยนี้ได้ศึกษาคุณภาพชีวิต โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ และได้ศึกษาเฉพาะแรงงานสตรีลาวในเขตหมู่บ้านท่ามะเฟือง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายเท่านั้น จึงควรมีการศึกษาคุณภาพชีวิตในกลุ่มแรงงานต่างด้าวกลุ่มอื่น หรืออาชีพอื่นที่แตกต่างกันออกไป เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างของคุณภาพชีวิตในแต่ละกลุ่มและเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานหรือแนวทางในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตต่อไป

3.2.3 ควรมีการนำข้อมูลที่ได้จากการการศึกษาคุณภาพชีวิตในครั้งนี้ ไปศึกษาในเชิงปริมาณ เพื่อให้เห็นภาพรวมของคุณภาพชีวิตของแรงงานลาวให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และควรมีการศึกษาทั้งในกลุ่มแรงงานลาวทั้งชายและหญิง

3.2.4 จากผลการวิจัยพบว่า แรงงานสตรีลาวข้ามชาติยังมีการใช้อุปกรณ์ในการป้องกันฝุ่นละอองยังไม่เหมาะสมและไม่มีประสิทธิภาพ อุปกรณ์ที่สามารถป้องกันฝุ่นละอองได้ก็ทำให้หายใจไม่สะดวกและร้อนอบอ้าว จึงควรมีการศึกษาวิจัยอุปกรณ์ที่ใช้ในการป้องกันฝุ่นละอองอย่างมีประสิทธิภาพ ที่สามารถใช้ได้ดีกับสภาพอากาศในประเทศไทย และมีราคาไม่แพงเกินไป

3.3 สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำวิจัย

3.3.1 ได้เรียนรู้วิถีชีวิต สังคมวัฒนธรรม ภาษา ของแรงงานสตรีลาวที่เข้ามาทำงานอยู่จังหวัดหนองคาย

3.3.2 ได้เรียนรู้วิธีการติดต่อประสานงานและการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แรงงานสตรีลาว ผู้นำชุมชน จัดหางานจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นต้น

3.3.3 เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำทางด้านสุขภาพแก่แรงงานสตรีลาวในขณะดำเนินการวิจัยในพื้นที่